

A man with dark hair, seen from behind, is carrying two young girls on his shoulders. He is wearing a bright yellow t-shirt. The girl on the left has blonde hair and is wearing a light blue long-sleeved shirt and pink leggings. The girl on the right has blonde hair and is wearing a pink and white striped long-sleeved shirt and purple leggings. They are standing in a field of tall green grass with many red poppies. The background is a soft-focus landscape with trees and a blue sky with light clouds.

Вашу дитину
відрахували зі школи:
як захистити порушене
право на освіту?

ВИЩА ШКОЛА АДВОКАТУРИ

Вашу дитину відрахували зі школи: як захистити порушене право на освіту?

Ганна Гаро, адвокат, сімейний медіатор,
кандидат юридичних наук,
Голова Комітету з сімейного права НААУ,
співзасновник та член правління
ГО «Центр сімейно-правових досліджень»,
«Асоціація сімейних медіаторів України»,
ідеолог та лектор навчального курсу ВША НААУ
«Адвокат дитини»

Лариса Гретченко, адвокат, медіатор,
член Комітету з сімейного права НААУ,
член Комітету медичного і фармацевтичного
права та біоетики НААУ,
лектор навчального курсу ВША НААУ
«Булінг: попередження, відповідальність,
захист. Навчання без страху».

ВАШУ ДИТИНУ ВІДРАХУВАЛИ ЗІ ШКОЛИ: ЯК ЗАХИСТИТИ ПОРУШЕНЕ ПРАВО НА ОСВІТУ?

*Школо наша, школо, Приголуб нас, мила,
Пригорни усіх нас, Як голуб під крила.
Ти нас всіх научиш, Як у світі жити,
Як зло оминати, Як добро чинити.
(М. Підгірянка)*

Актуальність проблемного питання

Уявимо чи згадаймо ситуацію, Ви дитина-підліток, іде навчальний процес, малюєте на дошці рівняння, відкриваються двері, і завуч каже, – а ну негайно з речами до директора! В класі невимовна тиша. Ви налякані ідете по речі до своєї парти. Серед дітей починаються смішки «Що ти вже натворив/ла? Оце тобі влетить вдома!». У вас в голові шум, нічого не чуєте, сльози, як дійшли до кабінету директора не пам'ятаєте, бачите маму та тата, вони сумні, очі також на мокрому місці. «Що трапилося?» – тихо шепочете. «Ти відсторонений/на від навчання!, ось наказ, готуємо про відрахування». Чому? За що? Я нічого поганого не зробив/ла. Батьки тобі вдома все розкажуть! Треба думати перед тим, як щось робити. Ти нас дуже розчарував/ла. Невесело, так? Страшно уявити, що в душі хлопчика чи дівчинки – підлітка після цього?

На жаль, такі ситуації – це реальність нашого життя. В батьків гнів на школу, на дитину, на себе, розпач. Що ж тепер робити? Куди йти за правовою допомогою?

Пропонуємо Вашій увазі правові поради та можливі шляхи вирішення шкільного конфлікту в добірці наведених питань:

- Хто наділений правом приймати рішення про відрахування зі школи?
- Яка роль та повноваження педагогічної ради у прийнятті рішення?
- Чи унормовано порядок відрахування учнів зі школи?
- Які підстави відрахування учнів з державних та комунальних закладів освіти?
- Чи можливо відрахувати учня з приватної школи?
- Які особливості при відрахуванні дитини зі школи?
- Чи застосовний принцип забезпечення «найкращих інтересів дитини» до освітніх правовідносин?
- В який спосіб захистити порушені права дитини?
- Хто такий та що може освітній омбудсмен?
- Чи є в Україні адвокати дитини для захисту права на освіту?

Хто наділений правом приймати рішення про відрахування зі школи?

Вашу дитину відрахували зі школи: як захистити порушене право на освіту?

Правовідносини у сфері загальної середньої освіти регулюються, зокрема Законом України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 р. № 463-IX (надалі – Закон), яким передбачено створення рівних умов для здобуття громадянами повної загальної середньої освіти, а також можливість реалізації цих прав в державних, комунальних, приватних та корпоративних закладах освіти. Заклади загальної середньої освіти незалежно від форми власності мають рівні права і обов'язки у провадженні освітньої діяльності відповідно до законодавства. Права і обов'язки закладів загальної середньої освіти реалізуються через їх органи управління відповідно до законодавства та установчих документів. (ст. ст. 6, 31 Закону)

Питання відрахування учнів є елементом організації навчально – виховного процесу, що унормовується, насамперед, спеціальним законодавством, установчими документами закладу освіти, та при наявності – договором, укладеним між школою та батьками чи особами які їх замінюють, в інтересах дитини.

Закон України «Про повну загальну середню освіту» наділяє керівника закладу загальної середньої освіти правомочностями здійснювати зарахування, переведення, відрахування учнів, а також їх заохочення (відзначення) та притягнення до відповідальності відповідно до вимог законодавства (ч. 4 ст. 40 Закону).

Разом з тим, згідно з ч. 3, ч. 5 ст. 40 Закону прийняття рішення, зокрема щодо переведення учнів на наступний рік навчання, їх відрахування, притягнення до відповідальності за невиконання обов'язків, віднесено до повноважень педагогічної ради, що вводяться в дію наказами керівника закладу освіти та є обов'язковими до виконання всіма учасниками освітнього процесу у закладі освіти.

Яка роль та повноваження педагогічної ради у прийнятті рішення?

Педагогічна рада входить до системи управління закладом загальної середньої освіти та є основним постійно діючим колегіальним органом, повноваження якого визначаються цим Законом, статутом чи положенням про відповідний структурний підрозділ закладу. (ст.ст. 36, 40 Закону)

Основні повноваження, відповідальність, порядок формування і діяльності колегіальних органів управління закладу освіти визначаються законодавством та установчими документами закладу освіти.

Педагогічна рада утворюється за наявності не менше трьох педагогічних працівників. Усі педагогічні працівники зобов'язані брати участь у засіданнях педагогічної ради. Головою педагогічної ради є керівник закладу загальної середньої освіти чи відповідного структурного підрозділу закладу.

Основні повноваження педагогічної ради перелічені у ч. 3 ст. 40 Закону та охоплюють широке коло питань, пов'язаних зі стратегією розвитку закладу освіти, плануванням освітнього процесу та режиму роботи закладу, переведення учнів на наступний рік навчання, їх відрахування, притягнення до відповідальності за невиконання обов'язків, а також щодо відзначення, морального та матеріального заохочення учнів та інших учасників освітнього процесу підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розвитку їх творчої ініціативи, професійної майстерності та інші. Означений перелік не є вичерпним та обумовлює можливість розгляду педагогічною радою інших питань, віднесених законом та/або статутом закладу освіти до її повноважень.

Вашу дитину відрахували зі школи: як захистити порушене право на освіту?

Засідання педагогічної ради є правомочним, якщо на ньому присутні не менше двох третин її складу. Рішення з усіх питань приймаються більшістю голосів від її складу. У разі рівного розподілу голосів голос голови педагогічної ради є визначальним. Рішення педагогічної ради оформлюються протоколом засідання, який підписується головою та секретарем педагогічної ради. Вказівки до ведення книги протоколів засідання педагогічної ради закладу освіти закріплено в Додатку № 14 до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 10.05.2011 р. № 423 «Про затвердження єдиних зразків обов'язкової ділової документації у загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності». Загальні вимоги щодо документування управлінської інформації та організації роботи з документами у державних і комунальних закладах загальної середньої освіти затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 25.06.2018 р. N 676, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11.09. 2018 р. за N 1028/32480. Як зазначено вище, рішення педагогічної ради, прийняті в межах її повноважень, вводяться в дію наказами керівника закладу освіти та є обов'язковими до виконання всіма учасниками освітнього процесу у закладі освіти.

Чи унормовано порядок відрахування учнів зі школи?

Так, за приписами ч. 4, ч. 5 ст. 9 Закону процедуру зарахування, відрахування та переведення учнів розрізнено залежно від типів та форми власності закладів освіти.

Зокрема: Порядок зарахування, відрахування та переведення учнів до державних і комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Порядок зарахування, відрахування та переведення учнів до приватних і корпоративних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти визначається засновником (засновниками).

— Порядки зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів спеціалізованої освіти затверджуються центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у відповідній сфері.

— Зарахування осіб до спеціальних закладів загальної середньої освіти, переведення з одного типу закладу до іншого та відрахування таких осіб здійснюються в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Які підстави відрахування учнів з державних та комунальних закладів освіти?

Наразі для державних та комунальних закладів освіти є чинним Порядок зарахування, відрахування та переведення учнів для здобуття повної загальної середньої освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 16.04.2018 р. № 367, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 05.05.2018 р. № 564/32016. (надалі – Порядок № 367). Розділом IV Порядку № 367 (пункт 1) передбачено можливість відрахування із державних та комунальних закладів освіти учнів, які:

- 1) здобули повну загальну середню освіту та отримали відповідний документ про освіту;
- 2) зараховані до іншого закладу освіти для здобуття повної загальної середньої освіти;
- 3) переводяться до іншого закладу освіти відповідно до розділу III цього Порядку;
- 4) вибувають на постійне місце проживання за межі України.

Відрахування із зазначених підстав здійснюється шляхом видання відповідного наказу керівником закладу освіти.

Вашу дитину відрахували зі школи: як захистити порушене право на освіту?

Про відрахування учнів з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з причин, визначених підпунктами 3, 4 цього пункту, заклад освіти, з якого переводиться (відраховується) учень, не пізніше наступного робочого дня з дня видання наказу повідомляє відповідну службу у справах дітей.

За рішенням педагогічної ради та відповідно до наказу керівника можуть бути відраховані (чи переведені на іншу (крім денної) форму здобуття загальної середньої освіти у цьому самому чи іншому закладі освіти) учні 9 класу, яких було зараховано до закладу за результатами конкурсу і які здобули початковий результат (1, 2 чи 3 бали) чи не здобули жодного результату річного оцінювання та (або) державної підсумкової атестації з одного з предметів, що ними вивчалися поглиблено відповідно до освітньої програми та навчального плану закладу освіти чи індивідуального навчального плану учня. (п.2 розділу IV Порядку)

Про можливе відрахування батьки дитини та орган управління освітою за місцем проживання учня повинні бути письмово поінформовані у двотижневий строк до дня засідання педагогічної ради щодо можливого відрахування. Рішення про відрахування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, приймається лише за згодою органів опіки та піклування. Особи, які не завершили здобуття повної загальної середньої освіти та не отримали відповідний документ про освіту після завершення останнього класу ліцею, відповідно до рішення педагогічної ради можуть бути відраховані із закладу освіти або переведені на іншу (крім денної) форму здобуття освіти в цьому самому або іншому закладі освіти. (п.3 розділу IV Порядку)

З вищенаведених норм слідує вичерпний перелік підстав для відрахування учнів з державних та комунальних закладів освіти, з обов'язковим письмовим інформуванням батьків дитини та органу управління освітою за місцем проживання учня у двотижневий строк до дня засідання педагогічної ради щодо можливого відрахування. Доволі часто в практиці зустрічаються випадки ініціювання до відрахування з закладу освіти дитини, дії якої містять ознаки булінгу, чи за будь – які інші порушення навчальної дисципліни. Однак, вчинене учнем поведінкове порушення чи проступок в ході освітнього процесу не є підставою для відрахування згідно Порядку № 367. Натомість, порушника дисципліни може бути притягнуто до адміністративної відповідальності за вчинення булінгу (цькування) учасника освітнього процесу за ст. 1734 КУпАП, а також покладено відповідальність на батьків чи осіб, що їх замінюють, за невиконання обов'язків щодо виховання дітей згідно ст. 184 КУпАП.

Чи можливо відрахувати учня з приватної школи?

Підстави та порядок відрахування учнів з приватних і корпоративних закладів повної загальної середньої освіти мають бути визначені у відповідному Порядку, затвердженому засновником (засновниками) закладу. Аналіз судової практики та установчих документів окремих закладів освіти приватної форми власності свідчить, що порядок відрахування учнів визначається статутом та договором, укладеним з батьками, або особами, які їх замінюють. Відрахування учнів з приватних закладів освіти здійснюється на загальних підставах, визначених розділом IV Порядку № 367, а також з додаткових підстав, визначених засновником у відповідному локальному акті, та/або передбачених умовами договору про навчання дитини.

Наприклад, за рішенням педагогічної ради школи учень може бути відрахований у разі наявності однієї з наступних обставин:

Вашу дитину відрахували зі школи: як захистити порушене право на освіту?

- несплати замовником платежів за навчання відповідно до договору;
- невідповідності вимогам школи рівня навчальних досягнень учня по завершенню навчального року;
- істотного порушення учнем, замовником чи батьками (опікунами або законними представниками) учня статуту, правил, положень, інших внутрішніх актів школи або умов договору, чи законодавства України. При цьому істотність порушення у кожному конкретному випадку визначається педагогічною радою школи;
- за неодноразові порушення статуту з переведенням до закладу освіти за місцем проживання;
- у інших випадках, передбачених статутом, правилами, положеннями, іншими внутрішніми актами школи, цим договором чи законодавством України.

Учень вважається відрахованим з моменту прийняття такого рішення педагогічною радою школи, введеного в дію наказом керівника закладу освіти.

Привертає увагу оціночне поняття «істотність порушення» як підстава для відрахування дитини, що визначається в кожному конкретному випадку педагогічною радою, задля з'ясування якого радимо батькам уважно ознайомлюватися з Правилами поведінки учнів у школі, Політикою дисципліни під час уроків і перерв чи іншим поведінковим Положенням закладу освіти, в якому закріплено шкільні правила, перелік порушень, поділ їх на незначні, суттєві чи істотні, а також можливі наслідки та санкції за вчинення.

Які особливості при відрахуванні дитини зі школи?

Слід зауважити на особливості відрахування дитини зі складу учнів закладу освіти з обов'язковим дотриманням наступності в переведенні до іншого закладу освіти, що підтверджується системним аналізом Порядку ведення обліку дітей дошкільного, шкільного віку та учнів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 р. № 684, пунктом 11 якого зобов'язано заклад освіти, з якого відраховується учень, подати у визначений строк відповідному структурному підрозділу органу освіти дані такого учня, у тому числі місце продовження здобуття ним загальної середньої освіти (заклад освіти). Неможливість безконтрольного відрахування дитини з закладу освіти та обов'язкова наступність у переведенні до іншого закладу слідує також з форми «Особова справа учня» (додаток 5 до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 10.05.2011 р. № 423), що крім графи «вибув» і «причини», містить графу «куди» та відповідно зобов'язує адміністрацію школи з'ясувати нове місце навчання. В разі відрахування дитини зі складу учнів школи ігноруючи наступність подальшого навчання, вважаємо, що буде допущено грубе порушення вимог законодавства щодо забезпечення права на повну загальну середню освіту.

Чи застосовний принцип забезпечення «найкращих інтересів дитини» до освітніх правовідносин?

Правовий аналіз питання щодо відрахування дитини зі складу учнів української школи подаємо в контексті реалізації одного з фундаментальних прав дитини, гарантованих державою – права на освіту. Декларація прав дитини, прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20.11.1959 року, принципом 7 обумовлює право дитини на здобування освіти, яка має бути безоплатною та обов'язковою, щонайменше на початкових рівнях. Дитині має надаватися освіта, яка сприятиме її загальному культурному розвитку і завдяки якій вона зможе, на основі рівності можливостей, розвинути свої здібності та особистий світогляд, а також усвідомити моральну та соціальну відповідальність і стати корисним членом суспільства. Найкраще забезпечення інтересів дитини має бути керівним принципом для тих, хто несе відповідальність за її освіту і навчання; насамперед таку відповідальність несуть її батьки.

Вашу дитину відрахували зі школи: як захистити порушене право на освіту?

Право дитини на освіту закріплено статтею 28 Конвенції про права дитини, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 20.11.1989 року та ратифікованої Україною 27.02.1991 року, яка в силу положень статті 9 Конституції України є частиною національного законодавства України.

За змістом конвенційної норми Держави – учасниці визнають право дитини на освіту, і з метою поступового досягнення здійснення цього права на підставі рівних можливостей вони, зокрема, сприяють розвитку різних форм середньої освіти, як загальної, так і професійної, забезпечують її доступність для всіх дітей, вживають заходів для сприяння регулярному відвіданню шкіл і зниженню кількості учнів, які залишили школу, а також вживають всіх необхідних заходів, щоб шкільна дисципліна була забезпечена методами, що ґрунтуються на повазі до людської гідності дитини та відповідно до цієї Конвенції. Застосовним до тематичних правовідносин є принцип забезпечення «найкращих інтересів дитини», закріплений у статті 3 Конвенції про права дитини, якому приділяється першочергова увага в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами.

Одночасно з цим, відповідно до ст. 12 Конвенції дитині, здатній сформулювати власні погляди, забезпечується право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що торкаються дитини, причому поглядам дитини приділяється належна увага згідно з її віком і зрілістю. З цією метою дитині, зокрема, надається можливість бути заслуханою в ході будь-якого судового чи адміністративного розгляду, що торкається дитини, безпосередньо або через представника чи відповідний орган у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства.

Фокус уваги слід спрямувати й на закріплений статтею 1 Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 року № 2402-III принцип забезпечення найкращих інтересів дитини, що має бути пріоритетним у всіх діях та рішеннях, що спрямовані на задоволення індивідуальних потреб дитини відповідно до її віку, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної та етнічної належності з урахуванням думки дитини, котра досягла такого віку і рівня розвитку, що може її висловити. Стаття 53 Конституції України гарантує кожному право на освіту та визначає обов'язковість повної загальної середньої освіти. Аналогічного змісту гарантія права на освіту закріплена в ст. 19 Закону України «Про охорону дитинства».

В який спосіб захистити порушені права дитини?

Гарантований в Україні механізм реалізації конституційних прав дитини закріплює рівність дітей у своїх правах та розширює правові гарантії їх захисту через право на професійну правничу допомогу, яка у випадках, передбачених законом, надається безоплатно. (ст. 59 Конституції). Для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. (Стаття 131-2 Конституції). Згідно статті 3 Закону України «Про охорону дитинства» Держава гарантує всім дітям рівний доступ до безоплатної правової допомоги, необхідної для забезпечення захисту їхніх прав, на підставах та в порядку, встановлених законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги. Правовідносини у сфері надання безоплатної правової допомоги, суб'єктом доступу до якої є дитина, регулюються Законом України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 р. № 3460-VI, який визначає безоплатну правову допомогу як таку що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел.

Вашу дитину відрахували зі школи: як захистити порушене право на освіту?

Право вибору адвоката для захисту прав дитини, поряд з державною гарантією, залишається за батьками, які можуть реалізувати його шляхом укладення договору про надання правової допомоги в порядку, передбаченому Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5.07.2012 р. № 5076-VI. Традиційними способами захисту порушених прав є адміністративне оскарження рішення про відрахування дитини зі школи до органів управління у сфері освіти та звернення до суду з відповідним позовом. Ефективним способом врегулювання шкільного конфлікту в сучасних умовах вважаємо медіацію, що дає можливість учасникам освітнього процесу в найкоротші терміни переглянути спірне рішення та віднайти взаєморозуміння на продовження навчання дитини задля реалізації гарантованого законодавством права на повну загальну середню освіту, яке є головним статутним завданням кожного закладу освіти.

Нещодавно стало можливим оскаржити рішення про відрахування дитини зі складу учнів шляхом звернення до освітнього омбудсмена як посадової особи, на яку покладено виконання завдань із захисту прав у сфері освіти відповідно до статті 73 Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII та постанови Кабінету Міністрів України від 06.06.2018 р. № 491 «Деякі питання освітнього омбудсмена».

Національна судова практика у справах за позовами батьків (законних представників) в інтересах малолітніх та неповнолітніх дітей про оскарження дій та рішень керівництва закладу освіти щодо відрахування дитини зі складу учнів школи, зобов'язання вчинити дії на поновлення порушених прав дитини, стягнення матеріальної та моральної шкоди, не є усталеною та залежить від обставин конкретного спору.

За даними Єдиного державного реєстру судових рішень розгляд таких спорів судами здійснюється за правилами як цивільного, так і адміністративного судочинства, що є правовою колізією та потребує відповідного усунення процесуальної неузгодженості. Зокрема, Верховним Судом у складі колегії суддів Першої палати Касаційного цивільного суду розглянуто у порядку письмового провадження касаційну скаргу на рішення суду 1-ї інстанції у справі № 642/5461/17 за позовом до Харківського приватного спеціального загальноосвітнього навчально-виховного комплексу «Фенікс» про порушення прав дитини-інваліда з дитинства та відновлення становища, яке існувало до порушення, визнання рішення педагогічної ради протиправним та скасування наказу про відрахування зі складу учнів четвертого класу, про що винесено постанову від 02.09.2019 р. (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84152528>)

Ухвалою Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 02.10.2019 р. справу № 463/6961/18 за позовом в інтересах неповнолітньої дитини до Львівської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату ім. С. Крушельницької про визнання протиправним і скасування наказу передано на розгляд Великої Палати Верховного Суду у зв'язку з тим, що касаційна скарга у даній справі обґрунтована посиланням на порушення судами попередніх інстанцій правил предметної юрисдикції. (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84676248>)

Велика Палата Верховного Суду згідно з ухвалою від 29.11.2019 р. прийняла до розгляду справу № 463/6961/18 з призначенням справи до касаційного розгляду в порядку письмового провадження. (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86241654>). Наразі очікуємо оприлюднення ухваленого судового рішення з висновками щодо предметної юрисдикції спорів про порушення права дитини на освіту шляхом відрахування зі складу учнів школи.

Хто такий та що може освітній омбудсмен?

Вашу дитину відрахували зі школи: як захистити порушене право на освіту?

Вашу дитину відрахували зі школи: як захистити порушене право на освіту?

Інститут освітнього омбудсмена (спеціалізованого уповноваженого з прав людини) створений в Україні для захисту прав здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників.

Згідно ст. 73 Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р., освітній омбудсмен є посадовою особою в системі освіти, на яку Кабінетом Міністрів України покладено виконання завдань щодо захисту прав у сфері освіти. Метою діяльності освітнього омбудсмена є забезпечення належних умов для реалізації права особи на освіту. Освітній омбудсмен призначається на посаду Кабінетом Міністрів України строком на п'ять років без права повторного призначення.

Освітній омбудсмен відповідно до покладених на нього завдань має право:

- розглядати подані учасниками освітнього процесу звернення, перевіряти викладені у них факти;
- отримувати від закладів освіти та органів управління освітою інформацію, необхідну для виконання своїх функцій, у тому числі інформацію з обмеженим доступом;
- вимагати від посадових і службових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності сприяння проведенню перевірок фактів, викладених у зверненнях учасників освітнього процесу;
- залучати до розгляду звернень радників та консультантів освітнього омбудсмена, представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, а також експертів, учених та фахівців, у тому числі на договірній основі;
- аналізувати дотримання законодавства стосовно учасників освітнього процесу, які постраждали від булінгу (цькування), стали його свідками або вчинили булінг (цькування);
- за результатами розгляду звернень та/або проведених перевірок надавати рекомендації керівникам та/або засновникам закладів освіти, органам управління освітою, державним органам, органам місцевого самоврядування, вимагати від них припинення порушення та/або відновлення порушених прав чи законних інтересів учасників освітнього процесу, спрямовувати до них подання про проведення службових розслідувань, повідомляти правоохоронні органи щодо виявлених фактів порушення законодавства;
- безперешкодно відвідувати органи державної влади, органи місцевого самоврядування, заклади освіти всіх рівнів, не заважаючи освітньому процесу, а також брати участь у засіданнях державних органів, органів місцевого самоврядування з питань, що належать до його компетенції;
- звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів щодо виявлених фактів порушення права людини на освіту та законодавства у сфері освіти;
- надавати консультації учасникам освітнього процесу;
- представляти інтереси особи у суді.

Слід зауважити, що звернення освітнього омбудсмена та звернення фізичної особи (фізичних осіб) про порушення, що спричинило чи може спричинити шкоду її (їхнім) правам, законним інтересам є підставами для проведення позапланової перевірки закладу освіти. (ч. 5 ст. 69 Закону України «Про освіту»)

Рішенням Уряду України освітнім омбудсменом призначено Горбачова Сергія Івановича строком на п'ять років. (Розпорядження від 14.08.2019 р. за № 629-р)

Положення про освітнього омбудсмена, Порядок та умови звернення до освітнього омбудсмена затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 06.06. 2018 р. № 491 «Деякі питання освітнього омбудсмена».

Забезпечення діяльності освітнього омбудсмена покладається на службу освітнього омбудсмена, яка офіційно запрацювала в Україні з 4 листопада 2019 року.

Вашу дитину відрахували зі школи: як захистити порушене право на освіту?

Контакти Служби освітнього омбудсмена:

Адреса для електронних звернень: ez@eo.gov.ua; info@eo.gov.ua

Адреса для письмових звернень: 03058, м. Київ, а/с 48.

Телефон для зв'язку: (044) 4067234, +380 951438726.(з 9.00 до 18.00)

Чи є в Україні адвокати дитини для захисту права на освіту?

Наразі в Україні активно відбувається становлення інституту «Адвокат дитини».

З поміж програм та проєктів, які дають можливість адвокату оволодіти спеціальними знаннями та навичками правозахисту дитини з пріоритетом принципу забезпечення її найкращих інтересів, можливо виокремити навчальні курси, що реалізуються Вищою школою адвокатури Національної асоціації адвокатів України:

«Адвокат дитини»;

«Булінг»: попередження, відповідальність, захист. Навчання без страху».

Замість епілогу.

Традиційно навесні чи не кожна сім'я в Україні переймається питаннями порядку зарахування першокласників до закладів освіти, зміни школи та переведення дітей з власної ініціативи по завершенню навчального року або участі в конкурсному відборі учнів для навчання в «престижних» ліцеях і гімназіях.

Обираючи школу, батьки, як правило, звертають увагу на місце розташування, процедуру вступу, атмосферу, оцінюють її престиж за схвальними відгуками знайомих чи коментарями в соцмережах, рейтингами, кількістю медалістів, авторитетом вчителів та керуються іншими нескінченними критеріями.

Відрахування дитини зі складу учнів школи під час навчального процесу може стати неочікуваною несподіванкою як для батьків, так і безпосередньо для здобувача освіти. Маючи досвід судового та досудового врегулювання шкільних конфліктів, звертаємо увагу на можливості запобігти порушенню права дитини на освіту. Це можливо зокрема, якщо заздалегідь оцінювати такий фактор ризику при виборі закладу освіти та прийнятті позитивного рішення на користь певного.